

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
LJUBLJANA, ČOPOVA 1—DELAV-
SKA ZBORNICA — TELEFON ST.:
35—29 — POST. ČEK. RAČUN ST.
17.548 — NAROČNINA: ZA ČLANE
ZZD 2.— DIN MESEČNO — (24.—
DIN LETNO) — ZA DRUGE NA-
ROČNIKE 3.— DIN MESEČNO (36.—
DIN LETNO) — CENE OGLA-
SOM PO DOGOVORU — LIST
IZHAJA VSAKO SOBOTO

LETO II.

LJUBLJANA, SOBOTA, 17. SEPTEMBRA 1938.

STEV. 37.

Senilni in mladi

Ostale nam nasprotne organizacije delavstva se ponašajo z leti svojega obstoja in s člani in prijatelji, ko da so radi svoje dolge povezanosti z organizacijskim življenjem nekaki posebljeni programi svojih smeri. S posebnim zadovoljstvom v zafrkljivih izrazih radi poudarjajo našo mladost, kakor, da bi nam bilo to v sramoto.

Mi pa smo mladostni, veseli, čeprav vemo, da gre starosti in preizkušnjam čast in priznanje. Priznanje namreč ne gre senilnosti, to je tistemu duhovnemu propadanju, v katerem ljudje niso več zmogni, da prav razsodijo čas in prav namerjajo tok za novo življenje.

Naši nasprotniki pa so taki. Oni niso samo stari, oni so senilni, nečasovni, ostareli in okosteneli. Da, pred desetletji, takrat so morda bili naravni otroci časa. Naše razmere in naše potrebe takratnih dni so jih poklicale v življenje, da jim dajejo pogon in smer in v medsebojni tekmi medsebojno kontrolo. Zato so takratnim prilikam primerne vsi oblekli, bi rekli, liberalno uniformo, čeprav delavski pokreti v svojem jedru niso bili liberalni. Časovnemu duhovnemu nastrojenju so poiskali primeren okvir, kakor dober est, človek, ki ima čut za lepoto in soglasje, poišče k primerni sliki pripraven okvir.

Duh časa pri poedincih in pri masah je sam ustvaril razmeram in dejanskim potrebam odgovarjajočo smer in ji je določil tudi taktiko. Nemodro bi ravnal, kdor bi bil tu hodil gladko preko.

V času desetletij pa so vstala nova spoznanja in so v mišljenju človeka sprožila pravo revolucijo, tako, da so narodi po nekem notranjem doživljanju podzvestno zasovražili umirajočo preteklost in v nas vstaja novo gledanje na življenje in njegovo oblikovanje. Prekrat je vstal v vsem našem čustvovanju neodvisen od nas in od mas, ki ga nosijo v sebi in treba je z njim računati. Moramo se mu prilagoditi.

Doba, ki je doživela, je človeštvu dala, kar je bilo v njej zdravega. Ostale so samo pleva. Odpor proti tem plevam je zato znamenje zdravja in življenja, ki jih za hrano več ne mara.

Taka važna razdobja so usodna. Tistim, ki jih zajamejo pravi čas in z razumevanjem, prinašajo zmožnost ustvarjanja in oblikovanja novega življenja. Nje, ki jih vsled njihove pretesne navezahnosti na preteklost, ne morejo vreči iz starih tirov, pohodijo. Ti tako prepovedno spozna jo zamujeno uro.

Ob danih dejstvih ni mogoče tajiti, da so se v dušah narodov resnično rodila nova gledanja na svet. Ta zahtevajo novih smeri, nove taktike, novih oblik. Naši nasprotniki pa gledajo nazaj v pretečena desetletja in so slepi za naloge novega časa. Postali so senilni.

Dva pokreta iz novega duha vstajata v naši državi v novih oblikah. Jugoras na jugu, ZZD na severu. Zdi se, da je oblika okvir pokreta pri obeh ista. Kdo bi si upal trditi, da je tudi vsebina ista. Morda bo bodočnost pokazala, da sta tekmece novega časa vsak v svojem okolju na svoj način ustvarjala novo obliko življenja.

Mi gremo preko teh gibanj samo na ugotovitve, da smo mi resnično mladi. V nas veje nov duh, ki ga naši stari pokreti niso poznali. Še to rečemo, da smo nesposobni, da bi ga sedaj sprejeli in da je zato njihova usoda zapечатena. Okosteneli so. Če bi ne bili, bi bili na našem mestu oni. Najboljši dokaz, da so starec, ki se na smrt pripravljajo, je prav zato dejstvo, da smo morali mi priti, da zajamemo nove tokove. Za druge bomo morda kmalu lahko rekli: bili so. Mi pa smo tu in z nami je čas.

ZZD je edina slovenska narodna strok. organizacija, kapital jo zato preganja!

KAPITAL NA VERIGO!

Razdrobljena družba

Sredobežno so bila usmerjena pretečena desetletja, lahko rečemo, stoletja. Duhovne in materialne sile so po odpadu iz živga krščanstva zbudile smisel za skupnost in so v splošni neovirani tekmi iskale le svoje lastno uveljavljanje. Duhovna in materialna skupnost družbe je bila zato v jedru zastrupljena, v svojih zunanjih oblikah izživljanja pa na kosce razdrobljena. Enakost, svoboda in bratstvo so tako ostali samo zunanji nadevki, samo na videz mična. Človeške družine ni bilo več.

Najlepše parole — najslabši uspehi

Ravno usodno z veliko industrializacijo sveta so se srečali ti časi in omogočili s samimi gesli o svobodi in enakosti posedujočim, da so milijonske množice duhovno in gospodarsko izropane zaslužili pritisku tvornih vrednot, kapitalu.

Še danes se med mase kot slepilo mečejo ista gesla, z istim uspehom. Namenoma se jih napihava do pretiravanja in kaže v kričočih barvah, da množice hlastajo za praznimi parolami, in v skritih kanalih pa odteka resnično bogastvo za zdravo življenje v blagajne in skladišča redkih nekaterikov.

Za njega ni ne v poedincu ne v družbi nikakih nedotakljivih pravic. Strahna moč, ki je tako po svobodnkarstvu v kapitalu po varljivih parolah vsakih ozirov sproščena, se obrača zoper vsakogar, ki jo hoče zavirati: zoper poedince, zoper cele stanove, zoper narod in državo. Sredobežne sile ga ženejo proč od odgovornosti pred skupnostjo, pred občestvom, ki zato začenejo že umirati.

Zato proč od samih varljivih parol

Krog našega skupnega življenja je zato treba zopet utesniti. Razpadajoče sile je treba povezati. Smer njihovih gibanj se mora zaobrtni zopet k celoti, k njeni sredini. Sredobežnim silam je treba okov, sredotežnim občestvenim je treba nuditi vso mogočo oporo. Iz starih zavoženih svobodnarskih kolesnic moramo vreči voz v novo smer in z vso močjo poriniti, da bomo uspeli.

Nehajmo zato že toliko govoriti o svobodi. Z njo trgujejo le ljudski demagogi zato, da narod varajo in goljufajo. Povejmo odkrito, da je bolj potrebno v današnji družbi, da svobodo nekaterih, ki svobodo mnogih jemlje, čimprej ubijemo. Priznajmo, da še v majhni družini ni mogoč red, če vsakdo svobodno dela po svoji volji. Kako bo mogoč v velikih človeških združenjih in v vsej človeški družbi, če tam ni strogo urejenega življenja.

Ne parole, resnica nas bo rešila.

Naše prizadevanje se ne hlina nikamor ne na desno ne na levo. Naš pokret računa samo na ono delavstvo, ki more celo resnico nositi in ki ne mara, da bi mu lagali. Zato izpovemo neizbežno jasno: **Mi smo za svobodo, za čim večjo in čim globljo.** Naš svetovni nazor nam to narekuje. **Toda vsaki svobodi so postavljene meje, preko katerih ne more.** Tudi to nam narekuje naš svetovni nazor.

Delavcem se resnice ni treba bati

Ko smo to zapisali, lahko brez hinavščine rečemo, da smo zapisali v skladu s svojim programom in v interesu dosedaj zatiranega in izkoriščenega de-

lavskega stanu, ki je moral prav v imenu napačne svobode postati razred razdedinjenih.

Delavski stan se lahko brez bojazni za svoje zdrave duhovne in gospodarske interese odpove liberalnemu in marksističnemu svobodnkarstvu. Čimprej vrže med staro šaro tozadevna varalna gesla in parole, tem preje bo osvobojen.

Mi oznanjamo kapitalu: konec svobode.

Delavstvo se namreč tem geslom, ki so njemu nudile itak le videz, ne odreka le zase, ampak jih hoče iztrgati kot strašno orodje iz rok delodajalskih slojev, vzeti jih hoče kapitalu, ki je s pomočjo te svobode delo zaslužnil.

Trezno delavstvo ve, da ima tudi dolžnosti. Ve, da je vsaka dolžnost omejitev svobode. Vemo pa tudi, da imajo v družbi neprekriljive dolžnosti tudi posedujoči, tudi kapital. Hočemo zato, da se kapital tega končno zave in da v novi organsko zgrajeni družbi, za katero mi delamo, neha z njenim razbijanjem in da svoje dolžnosti do pičice natanko izpolni. **Mi oznanjamo zato kapitalu konec svobode.**

Kapital je treba ukleniti

So nekateri, morda tudi med kapitalisti, ki mislijo, da je stanovski pokret nekako zrahljanje delavskih zahtev, ne vrste kapitulacija pred kapitalom. Tem gospodom moramo povedati, da nas presneto malo poznajo, zlasti pa ne poznajo nepremakljivih osnov našega gibanja. Nasprotno gradimo mi na stanovski zgraditvi družbe, da bodo v njej svobodni delavni stanovi kakor v stiskalnico sprejeli brezdušni kapital in mu v interesu najvišjih človeških združenj določili meje in pravice življenja. V tej stiskalnici bomo vzeli svobodo kapitalu in jo vrnili duši, človeku.

Kapital je po sedanjih miselnosti narodov postal vampir, sproščena zver, ki pije kri milijonov. Po svojem bistvu in notranji sili je tak in sam se nikoli izpremenil ne bo. Kakor pes je, ki vgrize vsakogar, kdor se mu približa. Nauk o ljubezni, pravici in drugih takih lepih rečeh ga nikoli spreobrniti ne more. Za njegovo poboljšanje je le eno sredstvo: okovi. Mi mu jih hočemo nadeti in svoj pokret vodimo zato, da kapital na verigo denemo. **Mi oznanjamo kapitalu:**

Naša zmaga je konec tvoje svobode.

Konec mora biti našemu poniževanju

Ravnatelj velikega industrijskega podjetja se je razgovarjal s piscem teh vrst. Bilo je govora o nekem članku »Za naroden bojkot«, ki je ravno preje izšel v enem naših listov. Razume se, da je bil razgovor v nemščini, ker se g. ravnatelj kljub temu, da služi svoj obilni kruh že več desetletij v naši Sloveniji, slovenščine naučil ni. Pisec je zastopal stališče: Kdor je slovenski kruh, naj se tudi slovensko govori nauči. To je pravica naroda in ta od tujca to zahteva. »Tako!«, se začudi g. ravnatelj. »Ali naj se tudi jaz sedaj slovensko naučim?« »Tudi!« je bil odgovor. »No, dolgo boste Vi na to čakali!« se je mož odrezal z naglasom, kakor, da je to sramota učiti se in znati slovensko.

Mi pa zahtevamo: Kdor je naš kruh, naj se nauči tudi po naše govoriti in po naše tudi misliti. Če je kruh gosposki, dvakrat bolj kakor, če je siromakov.

Potrebujemo nove uredbe, katera bo onim tujcem, ki so zaposleni v naših obratih iz naslova nepogrešljivosti po dobi par let predpisala izpit iz našega narodnega jezika. Kdor ga ne prestane naj gre kamor spada. Smatramo, da je sramota, da pri sedanjem sistemu posredno silimo naše delavstvo, da mora s trdoglavim tujcem v zadregi iskati, kako mu bo povedal, kar mu povedati mora. Ugotavljamo, da je zato velik naroden greh, da po obratih najmož-

nejši naši delavci pod tujimi gospodi ne morejo napredovati, zato ker na naši zemlji pri — njih ne odločuje samo sposobnost, ampak tudi poznanje jezika nepogrešljivih inozemskih gospodov.

Kadar bomo narodnost prav cenili, jo bomo tudi do podrobnosti prav branili in postali bodo med nami nemogoči nepogrešljivci, ki se nočejo naše besede učiti.

Konec mora biti zato lastnemu poniževanju. Kdor ponižuje se sam, podlaga je tujčevi peti.

Tekstilna kolektivna pogodba

Dne 23. septembra 1936 je bila sklenjena kolektivna pogodba za tekstilno stroko za večino tekstilnih podjetij v Dravski banovini.

Tekom dveletnega trajanja te pogodbe so se pokazale pomanjkljivosti v nekaterih točkah pogodbe, ki bi jih bilo treba popraviti in zboljšati. Pogodba je bila sklenjena tudi v tako neprikladnih okoliščinah, da se ni doseglo toliko, da ni pogodba odgovarjala niti takratnim draginjskim razmeram.

Poleg tega pa je še draginja v teh dveh letih toliko narasla, da je postala nujna sklenitev nove pogodbe, posebno, ker gre stremenje za tem, da se ista

razširi na vsa podjetja Dravske banovine v smislu čl. 14 uredbe o določanju minimalnih mezd, sklepanju kolektivnih pogodb, poravnavanju in rabsodništvu.

Razširitev pogodbe je nujna radi delavstva, je pa tudi v interesu podjetij. Do sedaj celo mnoga podjetja, ki so pogodbo podpisala, niso iste izvajala. Podjetja pa, ki niso pogodbe podpisala so delavstvo plačevala in še plačujejo zelo pod minimalnimi mezdami. Tudi zakonita določila glede nadur, bolniških tednov, odpovednih rokov itd. se ne izvajajo.

Nadaljevanje na 2. strani.

(Nadaljevanje s 1. str.)

Ako pa se pogodba razširi, bo možna kontrola nad podjetji —

Zveza združenih delavcev ob sklepanju obstoječe pogodbe še ni obstajala zato tudi ni podpisala te pogodbe. V tem času pa obstoja že več tekstilnih skupin ZZD z več sto člani, tako, da bo pri novih pogajanjih tudi ZZD sodelovala in zastopala svoje članstvo.

V kratkem bo ZZD sklical anketo o položaju tekstilnega delavstva, ter se bo na podlagi zbranega gradiva sklepalo o nadaljnjih ukrepih.

Delavcem

zdrava stanovanja!

Letos je zraslo v Ljubljani več velikih palač in stanovanjskih poslopij. Tudi ljubljanska mestna občina gradi; predvsem dvoje velikih stanovanjskih hiš za delavce za Bežigradom, dečje zavetišče v Trnovem, novo poslopje meščanske šole na Viču ter mrliško vežo pred pokopališčem pri sv. Križu. Kljub vsemu se opaža še vedno občutno pomanjkanje delavskih stanovanj in stanuje na področju mestne občine ljubljanske še okoli 1600 oseb v zasilnih brlogih.

Delavec mora biti zdrav, če hoče zaslužiti in so zaradi tega potrebna v prvi vrsti higijenska in cenena stanovanja. V štev. 36 »Slov. delavca« smo že poročali o akciji, ki jo je zavzela ZZD za graditev cenениh delavskih stanovanj v Ljubljani, Jesenicah in Ptuj.

Sedaj je tudi mestna občina ljubljanska sklenila na iniciativo župana g. dr. Jure Adlešiča, da zgradi v petih letih 250 zdravih in udobnih stanovanj s tako nizko najemnino, da bo lahko vsak delavec stanoval v čednem in človeka dostojnem stanovanju. Mesečna najemnina ne sme presegati 200 din!

Problem bo skušala mestna občina rešiti na dva načina, namreč z malimi eno ali dvostanovanjskimi hišicami, ko bi vsaka hišica imela še kos sveta za obdelovanje.

Drugi način bi bile velike hiše s čim bolj ločenimi stanovanji, a tudi pri teh naj bi bili vrtiči in igrišča.

Še to jesen prične mestna občina na svojem zemljišču ob vojnem arzenalu za Bežigradom graditi veliko delavsko kolonijo, ki bo obsegala 48 stanovanj v dveh poslopjih. Med obema poslopjema bo otroško zavetišče, namenjeno zlasti otrokom, ki jih starši, čez dan zaposleni v obratu, ne morejo sami nadzorovati in oskrbovati. V pritličju bo otroški vrtec za 40 malčkov od 3. do 6. leta, zgoraj pa zavod za 24 otrok od 8 tednov do 3. leta. Zavetišče bo vzorno opremljeno in urejeno tako, da mu bo lahko tudi najbolj skrbna mati brez skrbi zaupala svojo deco.

Kolektivna pogodba z Misij. tiskarno

Po dveh razpravah je bila v Grobljah v Misijonski tiskarni podpisana kolektivna pogodba, ki je v celoti uspešna. To je velik uspeh, ki ga ne smemo prezreti.

Marsikdo se bo pri tem vprašal, zakaj smo sploh šli sklat svojo posebno pogodbo, ko vendar še obstoji splošna grafična pogodba, ki bi jo bilo treba le razširiti tudi na Grobeljsko tiskarno. Toda mi smo imeli razloge zato.

Prvič radi obstoječe grafične pogodbe same, ki je v mnogih točkah pomanjkljiva in mestoma celo protizakonita, drugič pa, ker smo hoteli doseči boljšo pogodbo, kot je splošna grafična.

In vse pomisleke proti podpisu posebne pogodbe pobija pogodba sama. V ničemer ne zaostaja za splošno grafično, v marsičem pa je boljša.

Predvsem smo pazili, da je naša pogodba v skladu s socialno zakonodajo, kar splošni grafični pogodbi manjka.

V zgolj strokovnih točkah se obe pogodbi skladata, v najvažnejši točki — plačah pa je velika razlika.

Splošno grafična pogodba za Groblje (drugi mezdni razred) za kvalificirane delavce določa temeljno plačo 535.— Din na teden, dočim bodo dobili po naši pogodbi 556.— na teden (21.— Din več na teden ali 84.— Din več na mesec). Dosedaj so ti imeli plačo 500.— Din tedensko, tako da se jim po novi pogodbi plače zvišajo za 225.— D. mesečno.

Še večje je povišanje pri pomožnih delavcih. Do sedaj so prejeli 225.— Din tedensko; nova pogodba določa plače 320.— Din tedensko. Splošna pogodba določa za te delavce plačo 270.— Din. Torej znese povišanje plače 95.— Din tedensko, ali 380.— mesečno. Prejemali bodo mesečno 200.— Din več kot določa splošna pogodba.

Dobro bodo plačani tudi vajenci, ki bodo 4. leto učenja že imeli plačo 200.— Din tedensko (Minimalna plača), za katere ni glede plač v splošni pogodbi nobenih določil.

Navadni delavci bodo imeli plačo od 200—270 Din tedensko.

K gornjemu moramo pripomniti da so Groblje majhen kraj in ne mesto kot n. pr. Ljubljana. Minimalne plače po naši pogodbi v Misijonski tiskarni so znatno višje, kot plače delavcev I. meznega razreda v Ljubljani po splošni grafični pogodbi.

K tem plačam prištejemo še stalno doklado 12%, ki jo prejemajo stavci in strojniki, da pride več delavcev na plačo preko 600.— Din tedensko.

Potem pridejo še doklade za delo v turnusih in druge.

Bolniške podpore bodo dobivali 7 tednov (prvi teden vso plačo, potem pa od 25—35% normalne plače).

Plačanega dopusta bodo delavci dobivali od 5—14 dni (po dveh letih, 5 dni, 14 dni itd. po desetih letih po 15 dni.)

Poleg tega se plačajo vsi cerkveni zapovedani in nezapovedani prazniki, čeprav se te dneve praznuje.

Dobro se tudi tolmači § 219 obrtnega zakona glede bolezni in ostalih zadržkov pri delu, kar splošna pogodba še malo upošteva.

Ne bomo se spuščali v podrobnosti, eno pa je gotovo. Dosegli smo svoje, ni nam žal, da smo sami sklenili svojo pogodbo.

Vodstvu tiskarne pa se za njegovo razumevanje za delavske težnje na tem mestu najlepše zahvaljujemo.

Gospodarska zabloda ljudske fronte

II.

Kedaj lahko znižamo delovni čas?

Zmanjšanje delovnega časa, visoke plače in povečanje splošnega materialnega položaja lahko dosežemo pod pogojem, ako se produktivna sredstva čim več spopolnjujejo, da je ob enaki porabi delovne moči donos proizvodnje večji. Pri spopolnitvi strojev, orodja itd. pa ne smemo pozabiti, da se preoblikovanje načina proizvodnje ne more izvršiti od danes na jutri. Marksisti tega nočejo delavstvu priznati, temveč pravijo: »Sedaj je vse zastoj in pomanjkanje orodja nima smisla, ker je to itak le v korist kapitalistom; ko bomo mi prevzeli oblast, bomo razvili tehniko do najvišje popolnosti in bo treba delavcu delati tedaj le 4 ure na dan.« Lepa je ta pesem, samo je lažnjiva in gorje delavstvu, če gre na te limance. Sovjetska Rusija je po 20 letnem obstoju še vedno tam, kjer je bila ozir. še na slabšem kakor prej.

Ako hočemo delovni čas znižati, moramo ta čas tudi še nadomestiti s tem, da delamo bolj metodično, bolj pazljivo in z večjo vestnostjo. Vsega tega pa francoski marksisti niso delali, temveč navajali delavstvo nasprotno še k sabotaži.

Francoski primer

40 urni tednik, sabotaže in stavke so privedle Francijo v nevzdržno gospodarsko stanje. Kriv temu je edino marksizem, delavstvo pa mora nositi posledice. Zaradi tega je tudi razumljiv preokret, ki je nastopil v političnem življenju Francije; začela se je likvidacija iz Moskve inaugurirane »ljudske fronte«. Ta je prikazovala delavstvu svojo politiko kot skrb za dobrobit množic, resničen namen te politike pa je, zmanjšanje proizvodnje, ki naj, kakor boljševiki dobro vedo, povzroča draginjo, splošno nezadovoljstvo in zmešnjavo.

Izgleda, da francoski gospodarstveniki in politiki vedno bolj jasno vidijo, kam drvi Francija. Zato je francoski ministrski predsednik Daladier prijel

bika za rogove. Ako hoče ustaviti dirko svoje domovine v propast, mora poseči po primernih ukrepih, ki naj uravnavajo gospodarsko življenje Francije. V svojem nedavnem znamenitem govoru je te ukrepe in njih nujnost napovedal, da tako reši Francijo pred propastjo. Vsled tega je prišlo do znane spremembe v francoski vladi, kar je jasen dokaz, da se bivši zavezniški ljudske fronte razhajajo. Ti so sedaj na lastne oči dovolj videli, da je ljudska fronta zgolj pretkana potegavščina Moskve. Ti znajo celo svoje nasprotnike vpreči v voz boljševizma, tako da tega niti ne vidijo in so, ako jim to očitaš, še celo jezni, kakor je to slučaj pri raznih belih, plavih in rdečkastih okoli nas.

Gibanje delavske nezaposlenosti v Jugoslaviji

Po podatkih borze dela je pri nas iz leta v leto več prijavljenih nezaposlenih delavcev. Glede na dejstvo, da se pri nas stalno viša število zaposlenih delavcev, moremo priti do zaključka, da naša industrija jemlje potrebno delovno moč iz vrst poljedelcev.

Število prijavljenih članov pri okrožnih uradih je znašalo

v letih 1929	605.000,
1931	609.000,
1932	537.000,
1933	520.000,
1934	543.000,
1935	563.000,
1936	616.000,
1937	680.000.

Brez ozira na to, da se mnogi brezposelni delavci sploh ne prijavljajo, je število prijavljenih poraslo od leta 1930 do 1. 1937 za celih 20.000. Dotok delovne moči z dežele se torej težko čuti na delovnem trgu in je zaradi tega potrebno, da se uredba o minimalnih plačah čim strožje izvaja.

Na celi črti z narodom.

SOVJETSKA RUSIJA

ZGODOVINA REVOLUCIJE

(41) Od 1917—1922

(Nadaljevanje.)

Začetkom 1. 1919. je Lenin otvoril prvi kongres tretje internacionale. Navdušeno je vzkliknil: Zmaga pripada nam, nam, zmaga komunistične internacionale nam je zagotovljena. Internacionalna republika sovjetov se bliža. Leto pozneje, na drugem kongresu so postavili cel štab delavskih šefov, ki razumejo množice voditi v boj. Sprejem pa ni bil kar tako enostaven, nekako dvajset pogojev je bilo treba izpolniti, kdo je hotel postati tak voditelj.

Leninova drevesa pa niso rastla v nebo. Poljska je pognala Ruse v beg. Vojška za dosego svetovne republike je bila končana, Lenin je mogel svoj prestol postaviti samo v Rusiji. A tudi tu je bil prisiljen v marsičem popustiti, izjalovila se je uvedba brezpogojnega komunizma. Vse se je protivilo. V Kronstatu se je dvignil celo krvav odpor, ko je neka židinja s strelom tirana močno ranila. Za justico je bil zdaj izdan sledeči ukaz: Buržuazija pod nadzorstvom, teror v masah naj se izvede. Splošno geslo je bilo: smrt ali zmaga in oboroževanje množic.

Vsa ta ostrost pa je ostala brez vrednosti. Proti svoji volji je častihlepni diktator moral na drevesu svojih komunističnih teorij odrezati marsikatero vejo, ako naj sovražni vihar drevesa ne izruje. Novembra 1917. je Lenin zapisal: »Odločno in neuklonljivo gremo nasproti zmagi socializma.« Kakšni pa so bili sadovi tega socializma? Del težke industrije je

popolnoma ustavil obrat. Uvoz in izvoz se je skrčil do skrajnosti. Površina posevkov se je zmanjšala in nastopila je tako strašna lakota, da je moralo inozemstvo na pomoč.

Vse to in še mnogo drugega je Lenina prisililo, da je prešel k novi gospodarski politiki. O tem je pisal: »Največje važnosti za nas je, da damo kmetu nekaj svobode v lokalnem izmenjavanju, prisilne dajatve pa nadomestimo z davki.«

Uljanov je pod težo tolikšnih skrbi in napora začel hirati. Začetkom marca je poškodba možganov, kateri je sledila še delna kap, tirana vrgla ob tla. Roka je postala negibna, noge so mu opletale, jezik je obmolnil. Dolge mesece je kot omahujoč mrlič presedel v naslonjaču, bled je bil in shujšan do kosti. Temu se je pridružilo še omračenje uma. Nemirno je težko bolni zrl predse. Zdaj je imel pač prilike dovolj pomisliti na vse strahote in grozote katere je on imel na vesti. Milijone ljudi je izgubilo dom, imovino, življenje.

21. jan. 1924. se je njegovo zdravstveno stanje nenadoma poslabšalo. Nekoliko po šesti uri je radi otrpnjenosti dihalnih organov, v kraju Gorki pri Moskvi izdihnil v starosti 54 let. Truplo je bilo položeno na mrtvaški oder v delavskem domu v Moskvu, mimo katerega je stopala nepregledna množica ljudi.

Mrtvi šef revolucije pa naj bi še dolgo živel med ljudstvom. Zato so ga naravno oboževali. Komunistični tisk ga je poveljal kot nadčloveka, ki je nadkriljeval celo Mesijo. Erich Koch-Weser piše v knjigi »Današnja Rusija« sledeče: »Pravi, resnični bog države je Lenin. Dobro

premišljeno postopanje vlade je v vseh svojih poslopih iz kota svetih podob napravilo Leninov kot. V teh kotih visi Leninova podoba, obdana z rdečimi trakovi, nekaj napisov iz Leninovih govorov, večslik tudi slike iz zgodovine revolucije ali slike Marxa, Engelsa, Liebknechta, generalov rdeče armade in mornarice in do zadnjega tudi slike Trockega. Posvečen prostor je to.

Vsa vzvišenost komunističnega svetništva je najbolj izražena z Leninovim mavzolejem. Tam leži pod steklom, kot bi spal. Obraz voščene bledice, stisnjenih ust in lahko poraščeno brado in roki stisnjeni v pest, kažejo, kot da bi še v smrti hotel obdržati svojo ljubljeno preizkušeno Rusijo. Truplo je prevlečeno s parafinom, pod njim pa stroji neprestano delajo led, kajti truplo ne sme zapasti razkroju, ker mora tudi po smrti še služiti ideji. Čudna pieteta! Na vsakogar napravi globok vtis. Za to se ni čuditi kmetom, da se križajo, ko stoje pred njim, kot da bi bil svetnik. Leninova beseda velja v Rusiji več kot kateregakoli verskega apostola. Lenin ima pred temi prednost v tem, ker so vsi njegovi govori ohranjeni v tisku ali stenogramu. Vsaki njegovi besedi pripisujejo večno vrednost.

Mesto Petrograd je dobilo ime Leningrad, njegov rojstni kraj Leninski, vas, v kateri je kot prognan študent živel, se imenuje Leninskoje. Na bankovcih sta podobi Marxa in Lenina; ustanovljen je bil Leninov red za odlikovanje zaslužnih boljševikov. Za Leninov muzej zbirajo vse, kar spominja na pokojnega mojstra. Spomenik ima v vseh večjih mestih, povsod naletimo na njegovo sliko ali kip.

Vsaka soba vojašnice, sleherni državni pisarna ima svoj Leninov kot, ki velja za častni kot. Ruskemu narodu naj služi Uljanov v nadomestilo za oropanega Odrešenika. Mogočnjaki današnje Sovjetije s silo pritiskajo na češčenje Leninovega kota. Gorje mu, kdor se temu upira ali bi hotel na kakoršenkoli način Leninov spomin onečastiti.

Lenin, ljubljani in sovraženi, oboževani in opljuvani je osebnost nedavne preteklosti, oseba, o kateri se mnenja zelo razlikujejo. Njegov dolgoletni sodelavec Trocki piše: »Ako pomislimo, da Lenin more umreti, se nam dozdeva življenje brez koristi. Brez dvoma je bil mož, katerega besede so svet dvignile s tečajev in mogoče ima Russel prav s svojim naziranjem, da bo nekoč sedanje stoletje nazvano Leninova doba.«

To je seveda daleč pretirano. Po drugi strani pa ruski pisatelj Korostovec Uljanova opisuje kot umazanca, svinjarja, ki je umrl na posledicah sifilisa.

Vsekakor pa je nekaj izrednega fantastičen podvig Lenina od preganjanega študenta do neomejenega vladarja, od siromašnega emigranta do stanovalca carske palače, od osamljenega oboževatelja Karla Marksa do šefa milijonske armade prepričanih komunistov.

Svoj osebni cilj je Lenin pač dosegel le na račun drugih, saj je bil uničujoč element mnogim in za mnogo. Vse kar družijo človeško družbo v skupnosti, vse to je on zametaval: Bog, car, domovina, moralna, pogodbe. Rezultat pa je spačena podoba vsega tega kar je diktator obljudljal, razdejanju ni sledila obnova.

(Dalje prihodnjič.)

Z delavskih bajišč

Jesenice

Člani ZZD so zborovali.

Strokovno gibanje na Jesenicah zadnje čase nima več potrebne delavnosti in kar nekako životari. ZZD je tista organizacija, ki to mrtvilo s svojim aktivizmom še oživlja in ustvarja s svojim delom med delavstvo potrebno gibanje. Razvoj dogodkov v razmerju delavstva in KID je dal organizaciji povod, da je sklicala za nedeljo dne 4. t. m. članski sestanek. Udeležba je dokazala, da se članstvo v popolni meri zaveda svojih članskih obveznosti in da se interesira za dogodke pri katerih je prizadeto. Zeleti je, da se člani ZZD vedno v tako močnem številu odzovejo pozivu svojih voditeljev, ker le če je članstvo aktivno tedaj pride delo do izraza in se njegovim akcijam da potrebni pomen.

Strokovno poročilo je podal tov. predsednik Rajner. Iz tega poročila je sestanek ugotovil delavnost odbora. Med drugim je bilo v izvlečku podano poročilo o odgovoru upravnega sveta na vlogo ZZD. Odgovor upravnega sveta so člani sprejeli z nezadovoljstvom vsled tega, ker so v njem nanizani razlogi, kateri nikakor ne odgovarjajo dejstvom. Na to vlogo bo organizacija še reagirala. V skupni akciji podpisnic kolektivne pogodbe za povišanje zaslužkov na račun znatnega dviga cen življenjskih potrebščin so organizacije s strani KID prejele odklonilen odgovor. Tovarna motivira svoje stališče s pomnjanjem naročil, da ne more plače svojega delavstva prilagoditi valovanju tržnih cen. V odgovoru navaja tudi še druge vzroke. Strokovne organizacije so poslale ponoven dopis; v tem odgovoru KID ugovarjajo in vstrajajo na svojem predlogu. V poročilu o zadnjih redukcijah pa je sestanek ugotovil, da se vloga naše organizacije ni zadostno upoštevala.

Pa zaključku strokovnega poročila je izpregovoril tudi tovariš Gaser. V svojem govoru je predvsem navajal, kako važnega pomena je poznanje delavske zakonodaje za pravilno in uspešno izvrševanje dela, ki se stavlja strokovnim organizacijam. Apeliral je, da naj zlasti mlajši člani porabijo svoj prosti čas saj eno uro dnevno za svojo stanovsko izobrazbo. Apeliral je na odbor naj tekom zime organizira več mesečni tečaj, na katerem bi članstvo vsaj v najvažnejša vprašanja, ki tičejo delavstva, potom izvežbanih strokovnih predavateljev, dobilo primeren vpogled. Takoj za njim je govoril tudi duhovni vodja č. g. Godina. G. Godina je bil prvič navzoč na sestanku naše organizacije in se je članom ob tej priliki predstavil s obljubo, da bo kot g. Križman nadaljeval delo in pomoč strokovni organizaciji. Pridružil se je izjavam tov. Gaserja glede važnosti strokovne izobrazbe delavstva.

Dalje je v imenu centrale poročal centralni tajnik tov. Luzar, ki je žel za svoje poročilo splošno odobravanje. Tov. predsednik je ob zaključku poudaril, da se bo do vsled strokovnih dogodkov sestanki vršili bolj pogosto. Sestanek se je razšel z zavestjo, da le v aktivnem delu slehernega, ki stoji v vrsti naše organizacije lahko organizacija uspešno odpravlja vse štafvljene naloge v korist posameznika in skupnosti.

Soteska

Dne 8. septembra smo imeli pri nas članski sestanek, na katerega je prišel tudi zastopnik centrale tov. Luzar. On nam je obrazložil pomen organizacije in način kako lahko pridemo do svojih pravic. Odbor podružnice zato poziva vse delavstvo, da se organizira v svoji stanovski organizaciji ZZD, da bomo lahko zahtevali kar nam gre. Tudi podjetniki so organizirani in se medsebojno podpirajo, isto moramo tudi mi delati. Naši delavci stalno dregajo v odbor naj požene izplačilo nadur. To je sicer prav, vendar je potrebno, da so tudi delavci zavedni in svoji organizaciji zvesti ter svojim stanovskim tovarišem iz drugih podjetij ne poslabšajo položaja. Pri nas se je namreč pripetilo, da je podjetje poslalo delavce po običajnem delovnem času domov, da mu ne bi bilo treba plačati nadur in je zato za izvršitev več dela najela delavce, ki so zaposleni v drugem podjetju. Ti so mislili, da si s tem povečanjem zaposlitve in zaslužka poboljšajo svoj položaj, v resnici si ga pa s tem samo poslabšajo, kajti če bi delali nadure delavci enega podjetja v drugem podjetju za običajno nagrado, iz drugega podjetja bi pa šli zopet krumiriti v prvo podjetje, bi od tega imela dobička le oba delodajalca. Oba bi si namreč na ta način prihranila izdatke za čezurno delo in bi jim tega ne mogel odreči niti zakon.

Eden od predpogojev za uspešen boj delavstva za svoje stanovske pravice je to-

rej stanovska solidarnost in tovarištvo. Medsebojno prepiranje, zametavanje in zavist so stvari, ki so v škodo le delavcem samim, čeprav tega na prvi pogled takoj ne vidijo. Delavec mora delavca na dostojen način prepričati o pravilnosti skupnega boja, ne sme pa samega sebe in svoja stremeljenja postaviti na prvo mesto.

Pozivamo vse delavstvo, da do dne 18. t. m. plača članarino in naročnino za naš delavski list »Slovenski delavec«, kar znaša vse skupaj le 7.— din na mesec. Kdor zdaj ne mara poznati organizacije, tega tudi pozneje organizacija ne bo priznala in se tudi ne zavzela zanj. Zato delavci skupaj, le v slogi je moč!

Groblje

Krščanska - socialistična »demokracija«.

V nedeljo dne 11. t. m. smo imeli dobro obiskan sestanek v Društ. domu.

Razpravljali smo posebno o vprašanjih svobodne organizacije, ker pri nas se posebno delavke pritožujejo, da jih člani JSZ v tovarni izživajo in jih smatrajo za svoje največje nasprotnike, tako da se morajo naša dekleta kar skrivati pred krščanskimi socialisti, če se pa le ne morejo istih izogniti morajo prenašati težko in v zgodilo se je, da so te delavke že večkrat tudi jokale.

Krščanskim socialistom damo tem potom na znanje, naj v bodoče na ta način več ne agitirajo sicer bomo iskali zaščite pri sodišču.

Preska—Medvode

Ali je pogodba cunjja papirja?

Naše delavstvo dela še vedno za 3 Din na uro med tem ko predvideva kolektivna pogodba 3.25.— Din. Podjetnik pravi, da on temu ni kriv in, da ne more več plačati, čemur je kriv neki »nekdo drugi«. Vendar je lani zvišal plače in mi tudi vemo zakaj. Dan za dnem čutimo kako naroden je kapital, ki mu je vsak tujec ljubši kakor pa domačini. Čim bolj oddaljen je kraj od koder se prihajajo ljudje ponujati za delo, tem ljubši mu je. Najraje pa vidi, da so delavci čim bolj nepismeni, da ne vedo za svojo zapisano pravico in ne morejo zahtevati to, kar jim gre.

Odkar se je nehalo delo na cesti se nas vedno le tolaži, da se bo tu ali tam nekaj gradilo ali popravljalo; mi pa od obljub živeti ne moremo. Pri nas se najbolj jasno vidi rodoljubnost kapitala, ki pusti brez premislekov domorodne delavce s pet in šest člansko družino propadati v bedi. Komaj čakamo, da bi se začelo z graditvijo ceste pod gradom v Goričanah, kajti naša občina ne bo zmogla z popravilom občinskih poti preživljati okrog 90 brezposelnih delavcev-domačinov. Kako bo šele po zimi, če že v največji sezoni ni mo-goče dobiti dela! Tuje delavce pa opozarjamo, da se naj vsaj dostojno obnašajo.

Sladki Vrh

Rdeča zahrbtnost

Kakor smo že poročali so socialisti pri tukajšnji tovarni, kakor je njihova navada, kar na svojo pest sklenili kolektivno pogodbo. Pogodba pa je bila taka, da jo ni kazalo preveč razlagati delavstvu. Bila je namreč ne malo krivična. Naša organizacija v podjetju obstoja že dve leti, pa na pogajanja ni bila vabljen. Naša organizacija je radi tega morala od podjetja zahtevati en izvod pogodbe. Ta pogodba pa je bila napačna in je povzročila med delavstvom precejšnje razburjenje. Končno se je vsa zadeva pojasnila in se je pokazalo, da je bil temu kriv največ glavni obratni zaupnik, ki ostalim zaupnikom pogodb ne ni dal na vpogled.

Socialisti so pa tudi drugače tiči. Za svojo organizacijo znajo kmalu izvrtati vire dohodkov. S pogodbo pri sladkogorski tovarni se določeno, da se morajo zneski, ki se naberejo iz kazni delavstva izročiti ob zaključku leta delavski organizaciji. Ta denar so tudi socialisti gotovo dvignili, naši organizaciji, ki v podjetju obstoja že dve leti, pa ni do sedaj ostalo ničesar, kljub temu, da bi bila tudi upravičena do polovice zneska. Saj vendar tudi naši člani plačajo kazni. Iz tega se jasno vidi skrb in pravičnost rdečkarjev. Poudarjajo enakost, v praksi pa so najbolj pristranski.

Polzela

Za novo tekstilno kol. pogodbo.

Sedaj na jesen smo se zopet pričeli pripravljati na razne prireditve, igre itd. Igrali smo že in tudi z uspehom, a upamo, da bo tudi sedaj šlo. Dela je sicer s tako stvarjo mnogo, toda mi se dela ne bojimo, samo da po delu pride zaželeni uspeh.

Tekstilna kolektivna pogodba se bo sklepala. Tudi ZZD bo sodelovala pri novih pogajanjih.

Da bo nova pogodba boljša kot sedanja, da bo uspeh zasiguran, je potrebno, da se čim več delavstva organizira. Uspehi se večini primerov lahko računajo prav po tem, koliko procentov delavstva je zavednega in organiziranega.

Sv. Lovrenc na Pohorju

Ali smo domačini res le za hlapce?

Pri podjetju Kieffer je zaposlenih večje število inozemcev, ki bi v tem času, kar so tukaj zaposleni že lahko izučili svoje namestnike. Poleg tega pa ne bi bilo velike škode, če bi jih tako kot n. pr. druge države naše delavce enostavno poglani čez mejo, da ne bi našim domačim delavcem kruh odjedali in v obmejnih krajih širili tujo propagando.

»Specialistov« iz inozemstva ne rabimo. Tudi doma imamo dovolj strokovnjakov, celo takih, ki so prav v tej tovarni že opravljali delo sedanjih inozemcev.

Torej red bo vsekakor treba napraviti. Dolžnost oblasti je to. Zato naj se Inspekcija dela pobriga, da čim preje stori svojo dolžnost.

Izlet, ki smo ga priredili na planino, je prav dobro uspel. Razvedrili smo se v prijetni družbi in v svežem gorskem zraku, zlasti je za nas delavce iz tovarne, planina in razgled nekaj krasnega, ko smo vendar vedno navezani na zidovje in udušljiv zrak.

Zahvaljujemo se tem potom vsem, ki so se izleta udeležili, zlasti č. g. kaplanu, da smo mogli storiti tudi svojo nedeljsko dolžnost ter pevcem in pevkom, ki so pripomogli, da je bila služba božja slovesnejša. Končno se zahvaljujemo tudi še tov. predsedniku podružnice v Mislinjah, ki se je potrudil, da nam je prišel naproti. Pogovorili smo se o naših delavskih zadevah pri nas in drugod, nakar smo se na novo poživljeni vrnili na svoj dom.

IZ »RDEČEGA RAJA«

Pisarna v žepu.

Sovjetski list »Finansovaja gazeta« piše: Pomanjkanje potrebnih zgradb je strahotno. V Povorinjskem okrožju uraduje davčni uradnik na hodniku. Mesto pisalne mize ima desko. Tudi nima nobenega predala ali blagajne. Sprejet denar ima v enem žepu, priznanice pa v drugem.

Izobrazba rdečih šefov.

Ruski letalci, ki so pripeljali v London tovor zlata, pravijo, da so sedanjí sovjetski voditelji in šefi posameznih oblasti na neobičajno nizki stopnji izobrazbe in nimajo nobene strokovne usposobljenosti, ker so prejšnji voditelji bili radi nezanesljivosti odstranjeni. Mnoge izmed teh so ubili, ostale pa so poslali v koncentracijska taborišča v Sibirijo. Med novimi voditelji je celo mnogo nepismenih, ali so se ti splazili na visoka mesta na ta način, da so se eksponirali kot slepo orodje Stalinovega režima.

Socialna pravica

Moskovska Pravda piše o za Evropo skoraj neverjetnem slučaju, ki se je pripetil v Sovjetski Rusiji:

Učenec Igor Agafonov, ki živi v mestu Kalinin (preje Tver) je po pouku pred šolo padel na zemljo, ker mu je nenadoma postalo slabo. Šolski ravnatelj Skorobogatov je menil, da je učenec pijan in zato odredil, da se ga vrže v vlažno klet. Ko so prišli čez nekaj ur pogledat, je bil deček mrtev. Da bi svoj zločin zakril, je dal ravnatelj dečka prenesti v svojo pisarno in nato staršem sporočil, da je njihov otrok umrl od srčnega napada.

Izplačilo zaslužka.

List »Pravda Vostoka« opisuje razmere na traktorski postaji »Na manganski«

Od zore do mraka stojijo ljudje, njih 30 do 40, vsakodnevno pred blagajno traktorske postaje in zastonj pričakujejo izplačilo svojega zaslužka. Postaja jim dolgoje plače že za 3 mesece in nihče ne ve, kdaj in kdo jim bo izplačal, kar so že zdavnaj zaslužili.

»Pravda Vostoka« preje ni tako odkrito pisala o strahotnih razmerah v Sovjetski Rusiji, toda sedaj je začela beležiti mnogo sličnih slučajev, kar je zelo značilno. Opaža se lahko, da so tudi »najpokornejši« listi že postali nepokorni in opisujejo razmere takšne, kakršne so v resnici.

Počitnice brez živil.

Leningrajska »Pravda« piše: Vsako leto se poleti ponavljajo iste stvari. Kdor gre za počitnice na deželo, mora živila nesti s seboj iz mesta. Tudi letos v tem oziru ni nič boljše, temveč se je v nekaterih krajih še celo poslabšalo. V Pribitkovu n. pr. ni mogoče dobiti kruha in kdor ga hoče imeti, mora iti 15 km daleč v Gačino. Jajca, ribe in druge stvari morajo prebivalci prinesiti iz mesta. Zaradi slabe organizacije trpijo desetisoči.

DROBNE DOMAČE

Radgonski kolodvor urejujejo. Dela na železniški postaji v Gornji Radgoni živahno napredujejo. Delavski oddelek zaposluje stalno nad 60 delavcev. Dokončujejo se nasipi za nove tire in polagajo temelji za postajno poslopje. Skladišče bo dograjeno do zime in bo po sedanjih računih stalo nad 800.000 Din. Tako bo imela Gornja Radgona, ki je eden najprometnejših obmejnih krajev v Sloveniji velik in modern kolodvor.

Bolgarski delavci so nas obiskali. Nad 250 delavcev in delavk bolgarske delavske zveze je sprejel te dni minister za socialno politiko in narodno zdravje Dragiša Cvetković. Sprejema se je udeležil tudi glavni odbor Jugorasa na čelu s predsednikom Dr. Djordjem Pešićem in velikem številu delavstva, včlanjenega v Jugorasa; Bolgarski delavci in delavke so ministra Cvetkovića viharno pozdravili. Nato je pevsko društvo »Bratstvo« zapelo himno Jugorasa, ki so jo navzoči navdušeno sprejeli. Minister Cvetković je imel za tem daljši govor, v katerem je pozdravil bolgarske delavce ter jim želel dobrodoščilo. Poudaril je tudi potrebo po čim tesnejšem bratskem sodelovanju bolgarskih in jugoslovanskih delavcev. Zvečer je priredil v Delavskem domu minister Cvetković veliko večerjo bolgarskim gostom v čast.

Griza se je zelo razpasla po dolnjelendavskem okraju. Nekaj ljudi je na tej nevarni bolezní zadnje čase že umrlo. V čakovski bolnišnici so umrli že štirje. V bolnišnici v Murski Soboti dozdaj od teh bolnikov ni še nihče umrl, a jih leži tam bolnih na grizi nič manj kot 45.

Požar je uničil veliko gospodarsko poslopje posestnika Ivana Koprive v Zalogu pri Gotovljah.

Zopet vse uničeno. Strahovita nevihta s točo je divjala oni ponedeljek zvečer nad Medjimurjem. Posebno mnogo so trpeli zaradi nevihte vinogradi v okolici Ljutomera, uničena pa sta tudi proso in ajda. Tudi strela je opravila svoje kruto delo. Pri Svetem Juriju na Bregu je strela udarila v hlev posestnika Andreja Knetelja in ubila dva konja. Poleg konj je spal hlapec, ki pa se mu ni nič zgodilo, prav tako so ostale nepoškodovane krave, ki so v hlevu stale zraven konj. Kmet ima približno 10.000 Din škode.

Padel 4 metre globoko in se hudo pobil. Z lesenega ogródja nove stavbe v Mariboru je padel 4 m globoko 24 letni tesar Rudolf Kovačič iz Zg. Sv. Kungote. Pri padcu si je hudo poškodoval obe nogi in so ga koj prepeljali v mariborsko bolnišnico.

Ob roki in oko zaradi nepredvidnosti z dinamitom. Jožef Žugelj, 20 letni kmečki sin-edinec iz Podklanca pri Vinici na Dolenjskem, ki je kupil od tihotapca za 10 dinarjev dinamita, da bi streljal ribe v Kolpi. Dinamit je dejal v pločevinasto škaflo ter jo zamazal z glino in napeljal v tako narejeno bombo vžigalno vrvico. Tako oborožen se je podal k reki na psoto, kjer je bilo po njegovem mnenju največ rib. Naboj je vzel v roko ter vžgal vžigalno vrvico. Bombo je obdržal predolgo v roki, nenadoma se mu je razletela in ga strahovito razmesarila. V bolnišnici so morali revežu odrezati obe roki in je še oslepel na desnem očesu.

Smrti žrtvi noža. V Sp. Novi vasi pri Slov. Bistrici so bili zadnje soboto delavci po izplačilu veseli in gostilni Vrhovnik. Imeli so s seboj godca Alojza Jeraba. Okrog dveh zjutraj pa ga je brez vzroka zabodel v srce 36 letni hlapec Franc Dupko, uslužben pri tvrdki »Pohorje«, doma nekod iz Slavonije. Vsa okolica obsoja zločin, katerega je zagrešil pijan Slavončan, kateri je že dan poprej grozil z nožem po Slov. Bistrici.

Zaboj ruskih draguljev ukradenih. V Belgradu so te dni ujeli in zaprli dva Rusa, ki sta s četami generala Vrangla prišla v Jugoslavijo ter se tukaj nastanila. Ko je vojska generala Vrangla prišla v Kotor, je pripeljala s seboj cele zaboje dragocenosti, ki so jih bili belo-armeji rešili iz državne ruske zastavljalnice v Petrogradu, ko so rdeči že naskakovali poslopje. General Vrangl je močno skrbel, da bi se rešeno blago ne izgubilo. Ko so pa dragocenosti prelagali, je znal Rus Genzelj tako manipulirati, da je menda za en cel zaboj dragocenosti njemu ostalo. To je bilo že pred 16 leti, prišlo pa je na dan šele sedaj, ker so se nekateri začeli spraševati, kako neki moreta Genzelj ter njegov tovariš Kvašinski tako imenitno živeti. Izkazalo se je, da je Kvašinski nosil briljante in zlatnino v Pariz in London naprodaj tamkajšnjim draguljarjem. Sedaj so oba zaprli in Genzelj je že vse priznal.

Sestanki in zborovanja.

V NEDELJO, 18. SEPTEMBRA:

DRAŽGOŠE: članska širša seja ob 9 uri dopoldne v prostorih Gospodarske zadruge na Česnjici.

Zapisana pravica

Čemu mora obratni zaupnik nezgodam posvetiti posebno pozornost?

1. Če se je pripetila nezgoda izven obrata, mora ugotoviti, ali se je poškodovanec-delavec, ko je šel na delo, ali pa ko se je vračal iz dela domov in ali ni prekinil pota, odnosno, če se je poškodoval pri delu, ki ga je poškodovanec vršil izven obrata na ukaz delodajalca ali pa njegovega namestnika. To je obratna nezgoda.

2. Če ima obratna nezgoda za posledico smrt poškodovanca, mora delavski zaupnik skrbeti, da pridejo svjoci (vdova, otroci, starši i. t. d.) do pripadajočih rent. Pri teh rentah je posebno važna

pravilna ugotovitev letnega zavarovanega zaslužka. Vdova dobi namreč eno tretjino od sto procentne rente, ki bi pripadala možu, ostali pa 1/4. Torej v takih primerih pride v poštev le letni zavarovani zaslužek.

3. Nezgodo mora prijaviti podjetnik ali pa njegov namestnik in sicer v 24 urah, razen, če je nezgoda tako lahkega značaja, da ne bo poškodovanec izostal od dela nad tri dni. Če ne prijavi podjetnik nezgode, je odgovoren za škodo, ki bi nastala zaradi tega poškodovancu. Pravica poškodovančeva, da zahteva odškodnino za nastalo škodo, ugasne v treh letih. More pa nezgodo prijaviti poškodovanec sam ali pa kdo drugi mesto njega.

SONCE IN SENCE DOMA IN DRUGOD

Doma

Visoko odlikovanje.

Iz Beograda je prišla vest, da sta bila vseučiliški prof. msgr. dr. Ušeničnik in ljubljanski župan dr. Juro Adlešič odlikovana z redom sv. Save II. stopnje. Iskreno čestitamo!

Za bolnišnice.

Na seji vlade je bilo sklenjeno, da se pooblasti minister za soc. politiko in ljudsko zdravje, da najame posojilo v višini 7.5 milijona din za dovršitev bolniških poslopij v Ljubljani, Splitu, Beogradu in Nišu. Zeleti bi bilo, da omenjeni sklep postane čimprej dejstvo, ker so razmere v ljubljanski bolnišnici zaradi pomanjkanja prostora že prav obupne in škandalozne.

Obisk francoskih bojnikov.

Skupina 175 francoskih bojnikov s solunske fronte je prišla v Ljubljano, kjer so bili lepo sprejeti. Bojvniki so položili venec na grob neznanega vojaka iz Napoleonovih časov ter na spomenik kralja Petra I. Nato so odpotovali v Beograd.

Jadranska proga.

V kratkem bodo začeli graditi novo železniško progo k morju, ki bo speljana k morju pri Kotoru ter bo potekala po dolini reke Lim. Od te proge se bo odcepila stranska proti Podgorici v Črni gori.

Boj proti nepismenosti.

Boj, ki ga vodi »Seljačka sloga« v Šibeniku proti nepismenosti, je izvršen. Tečaja za nepismene se je udeležilo 780 kmetov, od katerih se je naučilo pisati in brati 520, samo brati pa 260. Vsled omenjenih tečajev je nepismenost v Dalmaciji silno padla. Tečaji se vršijo po dnevnem delu in so kljub temu imeli že po sedmih ali osmih mesecih tako velik uspeh.

Narodni tabor Prekmurcev.

V Črenšovcih v Prekmurju se je vršil v nedeljo doslej največji narodni tabor v Sloveniji. Prekmurci so prekosili s svojim žarečim domoljubjem in navdušenjem vse naše ostale slovenske pokrajine.

Na predvečer tabora se je vršilo slovesno odkritje spominske plošče za 25 letnico »Novin«, ki so jo vzdali na pročelje krasnega »Našega doma«, kjer se je zbralo ljudstvo okrog svojega voditelja Jožefa Klekla. Spominska plošča ima sledeči napis: »Z mogočno Marijino pomočjo je slabotni duhovnik v Črenšovcih l. 1904. dne 8. decembra, izdal mesečnik »Marijin list«, za poglobitev verskega življenja. Leta 1913. dne 8. decembra je izdal tednik »Novine« za obrambo narodnih in verskih pravic slovenskega ljudstva ter svobodo Slovenske krajine. Leta 1919. je ustanovil prvo posojilnico v Slovenski krajini, leta 1928. pa je zidal »Naš dom« za katoliško prosveto in ustanovil agrarno zadružno, ki je priborila kruh našemu narodu. Popotnik, zaupaj v Marijino pomoč!«

Na samem taboru se je zbralo okoli 18 tisoč Prekmurcev. Pred sv. mašo je prebral stolni dekan dr. Čukala poslanico škofa dr. Tomažiča. Po maši je spregovoril prekmurški voditelj Jožef Klekl, za njim pa minister dr. Korošec, ki je podčrtal zasluge župnika Klekla za narodno prebujenje Slovenske krajine. Govor notranjega ministra dr. Korošca je bil često prekinjen z burnim ploskanjem in vzkliki tisočglave množice. Po končanem govoru je v znak zahvale in priznanja pred vso množico objel prekmurškega narodnega voditelja Jožefa Klekla, kar je v množici vzbudilo mnogo navdušenja. G. Klekl se je dr. Korošcu zahvalil in nato pozval množico: »Molimo za našega narodnega voditelja, ostanimo mu zvesti in naj se zgodi karkoli, vsi bomo šli vedno za njim.«

Nato je govoril še g. ban dr. Natlačen, nakar je sledila deklamacija pesmi »Ko je Mura zašepetala«.

Ko se je zborovanje končalo, je množica zapela himno »Hej Slovenci«. Slovenska krajina je z nedeljskim taborom pokazala, da tvori čvrst člen v slovenski narodni skupnosti.

Drugod

Na Češkoslovaškem.

Praška vlada je izdelala nov načrt za sporazum s sudetskimi Nemci, ki vsebuje v glavnem naslednje predloge: 1. V javno službo se sprejmejo zastopniki vseh češkoslovaških narodnosti sorazmerno po njih številu. Ta narodni proporc se upošteva tudi pri vseh drž. nabavah in v gospodarstvu. 2. Na sklenjenem narodnem ozemlju ene narodnosti se nastavlja samo nameščenci dotične narodnosti. 3. Policija se dodeli občinam. 4. Jezikovne pravice se urede na temelju enakopravnosti. 5. Vlada bo uvedla obsežno podporno akcijo za nemško gospodarstvo, ki je trpelo škodo zaradi krize. 6. Nacionalna enakopravnost se izvede na temelju nacionalne samouprave. Nemci bi na ta način dobili svojo popolno samoupravo na ozemlju, kjer so v pretežni večini, vendar pa bi morala biti zajamčena nedotakljivost meja in enotnost države. 7. Pri vseh centralnih uradih se ustanove posebne narodnostne sekcije. 8. Narodnostne pravice se bodo zaščitile s posebnim zakonom in se uvedejo posebni narodnostni kastastrji.

Kljub tem koncesijam so sudetski Nemci pogajanja prekinili, in sicer zaradi incidentov v Moravski Ostravi, kjer je češkoslovaška policija s pendreki razgnala Nemce, ki so se zbirali pred sodnim poslopjem, kjer so zaprti neki člani sudetsko-nemške stranke. Zastopniki sudetskih Nemcev so zahtevali zadoščenje, katero jim je češkoslovaška vlada tudi dala, nakar so izjavili, da so voljni pogajanja nadaljevati.

Nemčija.

V Nürnbergu se je vršil kongres nacionalno-socialistične stranke; kongresa se je udeležilo okoli 800.000 oseb iz cele Nemčije. Ker se je govorilo, da je pri rešitvi češkoslovaškega vprašanja v glavnem merodajno stališče, ki ga bo zavzela Nemčija, je ves svet z napetostjo čakal na odločilne izjave nemških državnikov, zlasti kancelara Hitlerja in maršala Göringa.

Maršal Göring je v svojem govoru v soboto ostro napadel Češkoslovaško in svet opozoril na moč nemške armade. V ponedeljek pa je spregovoril ob zaključku kongresa sam Hitler. Najprej je govoril o ljudskem značaju narodnega socializma in ostro napadel demokracije; za sudetske Nemce je dejal, da ne bo več dopuščal, da se 3 1/2 milijonov njegovih rojakov zatira in če si ti ne bodo mogli pomagati sami, tedaj bodo to pomoč dobili od Nemčije. Povedal je tudi, da se je Nemčija v izredni meri oborožila in da gradi na zapadu največji trdnjavski pas, kar jih je sploh kdaj bilo. Ta trdnjavski pas gradi 278.000 delavcev, 84.000 strokovnih delavcev, 100.000 članov prostovoljnih delovnih čet in nešteto pionirskih bataljonov. Železnice zvoziyo tja na dan 8000 vagonov betonskega materiala in dnevno se porabi 100.000 ton gradbenega materiala. Izjavil je, da bo ta trdnjavski pas do zime gotov. Končno je Hitler še ostro napadel predsednika češkoslovaške republike dr. Beneša in Sovjetsko Rusijo.

Glede rešitve sudetsko-nemškega vprašanja Hitler sicer ni stavil nobenih konkretnih zahtev, dal pa je svetu vedeti, da zahteva čimprejšnjo rešitev, sicer bo on napravil red.

V Španiji.

Nacionalistična armada nadaljuje svojo ofenzivo ob reki Ebro, kjer je te dni

BELEŽKE

SPECIALISTI ZA DELAVSKA VPRAŠANJA!

Župnik Crnilec iz Cerkelj je pripovedoval:

Letos sem bil na 25 letnici mature s svojimi sošolci skupaj. Pri obedu je poleg mene sedel advokat R. V teku razgovora mi je pripovedoval, da se misli specializirati za delavska vprašanja. Takole okrog 45. leta življenja se mu je nenadoma razvil socialni čut do višje stopnje in bi bila seveda nepopravljiva škoda, če bi ta čut obležal mrtev.

Pri kozarcu vina pa se je novosocialnemu človeku, ki se je doslej specializiral le na kmete, jezik malo bolj razvil in postal je odkritosrčen. Od kmetov v okolici da ima terjati nad 1 milijon dinarjev, tako je pravil. Sedaj seveda tam ne more več »zaraditi« s svojim specializiranjem.

Tako torej, je župnik zaključil sam pri sebi, je s specializacijo za delavska vprašanja. Kadar bo še to specializacijo dovršil, bo pa že sam specializiran kapitalist. Nam se zdi, da ni osamljen ta slučaj. Pod našimi beležkami bi jih morda še nekaj lahko našli.

zavzela kar pet vrst rdečih postojank, na estremadurski fronti pa je odbila vse napade rdečih. Odbor za nevmešavanje še vedno mlati prazno slamo in obenem s tem krije — vmešavanje velesil, ki jim ni vseč, da pride Španija do miru.

V Franciji.

Radi napetih razmer na Češkoslovaškem drži tudi Francija v Maginotovi liniji 100.000 mož. Tudi večina ostalih čet se nahaja v severni in vzhodni Franciji. Sama pariška garnizija pa šteje 50.000 mož. Delna mobilizacija je izvršena tudi v severofriški francoski koloniji Tunis.

Stavka pristaniških delavcev v Marseju je vendarle končana in so se delavci odločili, da delajo pod pogoji, ki jim jih je stavil minister za javna dela. Francosko gospodarstvo trpi radi dolgotrajne stavke občutno škodo. Pristaniški delavci so namreč pod pritiskom rdečih voditeljev svoječasno odklonili vsako nočno in nedeljsko delo tudi s primernim pribitkom. Zanimivo je dejstvo, da 80% marsejskih pristaniških delavcev niso Francozi, marveč tujci s vsega sveta in tudi zamorci.

V Palestini.

Angleško vojaštvo vrši zaporedoma kazenske ekspedicije nad arabskimi vasmami, ali vse brez uspeha in se Palestina kljub vsemu noče umiriti. Zaradi atentata na žel. progo je promet med Sido in Jeruzalemom prekinjen, prav tako tudi med Kairom in Jeruzalemom.

V Sovjetski Rusiji.

Sovjetski zunanji komisar Litvinov-Finkelstein je imel te dni posvet z romunskim zunanjim ministrom. Praviyo, da je Litvinov stavil predlog, da naj pusti Romunija sovjetskim četam prost prehod preko romunskega ozemlja za slučaj, da bi hotela Sovjetska Rusija priti Češkoslovaški na pomoč. Po izjavah vodilnih romunskih politikov se vidi, da Romunija tega v nobenem slučaju ne bo dopustila, ker bi pohod boljševiških čet skozi Romunijo predstavil veliko nevarnost za državno samostojnost Romunije.

Zadnje čase zbira Sovjetska Rusija na zapadni meji vedno več vojaštva. Vendar izgleda, da hočejo boljševiki ustrašiti Evropo le z velikimi številkami, do resnega spopada jim pa kakor z Japonci tako tudi v Evropi ni, ker sami vedo, da udarna moč rdeče armade kljub najmodernejši opreml ni posebno velika. Glavno kar ji namreč manjka, je disciplina. Ravno pred kratkim se je uprla Stalinova »proletarska divizija«, ki je bila v letnem taborišču v okolici Moskve. Punt je izbruhnil radi krutega postopanja rdečih častnikov z vojaki, radi slabe hrane in pomanjkljivih higijenskih razmer, ki so povzročale zelo velik odstotek obolenj med vojaki. Iz Moskve so poslali takoj močne oddelke s tanki in bombniki proti upornikom, ki so medtem že pobili okoli 30 višjih častnikov. Med vladnimi četami in uporniki je prišlo do bitke, ki je trajala skoraj ves dan. Končno so bili uporniki premagani in so se morali vdati. Glavne kolovodje upora so pobili na licu mesta, okoli 400 pa so jih s tovrstnimi avtomobili pripeljali v Moskvo pred vojno sodišče.

Na finski meji gradijo sovjeti velik trdnjavski pas. Ovirajo jih pa ogromni gozdovi ob finski meji; zato te gozdove enostavno požigajo. Obseg teh gozdnih požarov je tako ogromen, da se dim vali po celem vzhodnem morju in je vsled tega pomorski promet skoraj nemogoč.

Na Daljnem vzhodu.

Vojaško silno važno mesto Koangsi, ki zapira pot proti Hankovu, je po hudih bojih prišlo v roke Japoncev. Pri tem so izgubili Kitajci 48.000, Japonci pa 30.000 mož. Japonci sedaj napenajo vse sile, da zavzamejo Hankov še pred zimo.

PO SVETU

V Chicago se je vrnil iz Jugoslavije, kamor je bil povabljen od ljubljanskega župana Dr. Adlešiča, da je v Sloveniji predaval o mlekarstvu, podjetni naš rojak Anton Vencel, ki vodi v Chicagu večjo moderno mlekarno. Kakor se je Vencel izrazil namerava v Sloveniji v do glednem času zgraditi mlekarno po ameriškem sistemu.

Kongres angleške katol. soc. zveze. V Oxfordu je bil letni kongres angleške katoliške socialne zveze. 400 delegatov iz vseh plasti naroda se je tega tečaja udeležilo. V letnem poročilu poudarja Zveza kot največji uspeh, da deluje pod njenim vodstvom 400 študijskih krožkov. Članov ima sedaj 3000.

Letalo s 500 potniki. Angleški letalec Whigt, ki je pravkar prepotoval Nemčijo, je objavil presenetljivo novico o letalu za 500 potnikov. Zatrjuje, da si je podrobno ogledal načrte tega velikanskega trikotnika, ki bo v Nemčiji stopil v promet. Letalo bodo gnale parne turbine s 120.000 konjskimi silami.

Švica zavrača tudi s trgovskega ozira vzpostavitev odnošajev s Sovjetsko Rusijo. Zamenjava blaga med Švico in Sovjetsko Rusijo s posredovanjem sovjetske trgovinske agencije bi bila v škodo Švici. Švica se mora poleg tega tudi varovati pred prodiranjem komunizma, ki je strup za vsako državo.

Voditelj macedonskih teroristov Vanče Mihajlov, ki je moral s svojimi tovariši pobegniti iz Bolgarije, je doslej živel na Turškem v bližini Carigrada; sedaj so se ga tudi Turki že naveličali, zaradi česa se mora odseliti in bo šel najbrže v Francijo ali Južno Ameriko.

Na dnu reke Berezine, kjer je utonil večji del Napoleonove vojske, bežeče iz Rusije, se še danes nahajajo ostanki slavne armade. Zgodovinarji so raziskavali strugo reke Berezine že opetovano in spravili na svetlo cele kovčge, tornistre, orožje, vozove in kar še spada k vojaški opreml. Tamošnji prebivalci hranijo v svojih domovih še danes razne predmete, naplavljen iz vodne struge. V zadnjem času so začeli Berezino iznova preiskavati in se nadejajo novih zanimivih zgodovinskih odkritij. Po dobrih sto letih torej — Francozi so se umikali čez reko 26. novembra 1813 — vstaja zgodovina nesrečnega Napoleona.

Sovjetski admiral Orlov ustreljen. Vodja sovjetskega brodograja in več admiraloj je bilo ustreljenih od GPU. Vest je v Angliji napravila globok vtis, ker je Orlov lansko leto zastopal sovjetsko Rusijo pri svečanostih ob priliki kraljevega kronanja. Med ustreljenimi sta tudi poveljnik vzhodnega brodograja Sirkov in vodja mornariške akademije admiral Ludvy. Od ostalih pomembnejših imen navajajo med ustreljenimi admiral Viktorova, ki je bil namestnik vrhovnega poveljnika brodograja, in admiral Mukleriča, ki je bil vodja arzenala.

Silovite poplave so opustošile precej vasi v daljni okolici turškega Carigrada.

Neozelenjeni nad 30 let stari uradniki v Italiji ne bodo več napredovali.

V svoji blagajni je umrl. Grški milijonar Kuskulas, ki si je v ameriškem mestu Galvestonu zbral veliko premoženje, je pred tedni nenadoma izginil. Iskali so ga daleč naokoli, a vse je bilo zaman. Nazadnje so odprli jekleno blagajno, da uredijo njegove premoženjske zadeve. Ker ni bilo nikjer ključev, so morali vlomiti s surovo silo. V blagajni pa so našli mrtvega milijonarja s popisanimi lističi, na katerih je nesrečni milijonar sporočil, da se je blagajna zaradi nepazljivosti sama zaprla in, da umira ujet med svojimi milijoni.

Tvornico obutev namerava Bata postaviti v Nizozemski Indiji. V začetku bo tovarna proizvajala po 5000 parov čevljev na teden in se bo proizvodnja stalno povečevala, da bo leta 1940 zaposlenih že nad 1000 delavcev.

Bivši španski prestolonaslednik se je na avtomobilski vožnji v Ameriki smrtno ponesrečil. Njegov brat se je ravno tako ponesrečil lani na Vrbskem jezeru. Z avtomobilom je trčil v neko drevo in izkravavel, ker je boloval na takozvani hemofiliji; to je bolezen, v kateri primanjkuje krvi tista snov, ki povzroča, da se kri strne in rana zaceli. Kdor te snovi nima izgleda sicer popolnoma zdrav, ali se mora paziti pred ranami.

Dva letala sta trčila v zraku blizu Rima. Eno letalo se je čisto razbilo ter se je pilot še pravčasno rešil s skokom s padalom, trije potniki pa so se ubili. Drugo letalo se je le močno poškodovalo.

Židovske uradnike v italijanskem notranjem ministrstvu so s posebnim ukazom odstavili. Odstavitev je posledica italijanskih protijudovskih ukrepov.

List izdaja za konzorcij: Preželj Francé, Ljubljana. — Urejuje: Križman Andrej, Tunjice. — Za uredništvo odgovarja: Pirih Milko, Ljubljana. — Za Misijsko tiskarno: Al. Trontelj, Groblje.